

Tasavalta

Käy valtakunnan ohjaksiin nyt mies, työn tyynen, vaan ei miekan. Tällä puolentoista säkeen lainauksella Eino Leinon runosta vuodelta 1919 avataan K. J. Ståhlbergistä kertova pienimuotoinen näyttely Sanomatalossa Helsingissä. Leinon viesti on aika selvä. Ståhlbergin vastaehdokkaana presidentin vaalissa kun sattui olemaan muuan kenraali Mannerheim.

Sille, että Helsingin Sanomat nostaa K. J. Ståhlbergin näkyvästi esille, löytyy luonnolliset syyt. Ståhlberg vaikutti näkyvästi nuorsuomalaisessa puolueessa. Hesarin edeltäjä Päivälehti taas toimi nuorsuomalaisten äänenkannattajana. Ståhlberg kuului myös lehtiyriityksen johtoon ja kirjoitti myös säännöllisesti kolumneja.

Mutta on kyllä laajempiakin syitä nostaa Ståhlberg jalustalle nyt, kun hänen syntymästään on kulunut 150 vuotta. Häntä saamme paljolti kiittää, että Suomi on suhtukoht toimiva tasavalta. Toisenlaisiakin suunnitelmia maamme hallinnon järjestämiseksi ajettiin vahvasti.

Nimistään huolimatta Ståhlbergin äidinkieli oli suomi. Sen ajan tapaan ristimänimiksi annettiin vähän hienompia ruotsinkielisiä. Ståhlbergin Carl Johan muotoutui jo aikaisin Kaarlo Juhoksi. Sukunimeään hän ei kuitenkaan suomentanut. Ottaen huomioon maamme ruotsinkielisten osuuttaan selvästi suuremman vallan on oikeastaan yllättävää, että vain yhden presidenttimme äidinkieli on ollut muu kuin suomi.

Ståhlberg vaikutti ratkaisevasti Suomen perustuslain ja valtiomuodon syntyyn. Sisällissodan jälkeisessä ilmapiirissä se ei varmaan sujunut helposti. Kintuille potkijoita ja kampittajia riitti. Viime vuosisadan alussa tasavalta oli Euroopassa melko outo tapa hallita, ja siihen liittyi monia epäluuloja. Periytyvän monarkian uskottiin takaavan paremmin kansakunnan vakaan kehityksen.

Eduskunta valitsi Suomen ensimmäisen presidentin. Ståhlberg voitti äänestyksen maltillisen oikeiston ja vasemmiston äänillä. Asetelma on jotenkin tuttu myöhemmiltäkin ajoilta, jopa meidän päiviltämme.

Ståhlberg joutui monella tapaa oikeistolaiisten hampaisiin. Häntä pidettiin jopa kommunistina, mikä johti vuonna 1930 naurettavaan kyyditykseen. Sillä tapauksella oli kuitenkin hyvätkin seurauksensa. Arvostetun presidentin nolausyrityksestä alkoi lapuanliikkeen alamäki.

Tasavaltamme alkuaikoina maassamme vallitsi oikeastaan aika otollinen tilanne, koska pari eläkeläispresidenttiä oli käytettävissä neuvonantajina ja arvojohtajina. Ja eritoten Ståhlbergiä käytettiin paljon. Myöhemminhän meillä oltiin jo tottumassa siihen, että pressan kuului hallita hamaan loppuun asti.

Ståhlbergiltä kysyttiin siis usein neuvoja. Jopa hänen entinen vastustajansa Mannerheim vieraili presidenttinä ollessaan usein Ståhlbergin luona. Mannerheim oli hyvin pessimistinen, ja Ståhlberg yritti valaa häneen toivoa. Samoissa sopissa pyöri myös Paasikivi, jonka peukaloiduista päiväkirjoista ilmenee hyvin Mannerheimin jatkuva epätoivo ja Ståhlbergin rauhoittava vaikutus.

Tasavalta – mikä loistava suomennos se onkaan vierasperäiselle ilmaisulle res publica eli yhteinen asia. Eipä taida olla montaakaan kieltä suomensukuisten viron ja unkarin lisäksi, joissa tämä tärkeä käsite ilmaistaan niin, että sivistyssanoja ymmärtämätönkin sen tajuaa.

Sanomatalon Ståhlberg-näyttely on aika vaatimaton. Lehtikuvien rasterointia jäljitteleville isoille levyille on lätkäisty vain lyhyitä otsikon omaisia iskulauseita. Varsinainen sanoma on kirjoitettu melko pienellä tekstillä. Pitää siis oikein lukea! Sekaan on laitettu muutamia valokuvia. Ehkäpä tämä sanomalehtimäinen esitys puree.

pajen